

Vlinder- en libelleninventarisatie Grevelingenhout 2019

Icarusblauwtje

Hugo van der Wal en Titia Kroon

Rapportage vlinder- en libelleninventarisatie Grevelingenhout, zomer 2019.

Inleiding

In zomer 2019 is een vlinder- en libelleninventarisatie uitgevoerd op drie gedeeltes van de golfbaan Grevelingenhout in Bruinisse en in 19 omliggende tuinen van particulieren. In dit rapport staat beschreven hoe de telling tot stand is gekomen, wat de doelstellingen waren, hoe de telling is aangepakt en welke resultaten konden worden genoteerd. Ook worden aanbevelingen gedaan om meer vlinders- en libellen aan te trekken en wordt op basis van een evaluatie aangegeven hoe in de toekomst verder te gaan met de vlinder- en libelleninventarisatie.

Aanleiding

Op golfbaan Grevelingenhout is veel aandacht voor de natuurwaarden van het park. Bewust wordt geprobeerd om, binnen de grenzen die de golfsport stelt, het maximale voor de natuur te bereiken. Zo is er een groepje vogelaars actief dat de vogelstand in de gaten houdt door middel van tellingen en dat de circa 80 vogelhuisjes verzorgt, hebben de Vogelwerkgroep en de Plantenwerkgroep van Natuur- en Vogelwacht Schouwen-Duiveland er respectievelijk een broedvogeltelling en een planteninventarisatie uitgevoerd, zijn er vleermuizenkasten opgehangen in het park en heeft de natuur een prominentere plek gekregen op de website van de golfclub. Het belang van biodiversiteit wordt erkend, evenals de belangrijke bijdrage die een golfbaan daaraan kan leveren. Onder leiding van baancommissaris Bert Kok is het gebruik van pesticiden bijna geheel afgeschaft, blijft oud hout liggen in de bospercelen, zullen oevers van vijvers met harde beschoeiingen geleidelijk worden omgezet in natuurlijke oevers en zijn ruigtegebieden aangewezen op plekken waar het golfspel niet veel plaatsvindt. Dit riep de vraag op wat dit alles betekent voor insecten, met name voor vlinders. Die vraag heeft ertoe geleid dat Hugo van der Wal, vlinder- en libellenliefhebber en bewoonster Titia Kroon, beide lid van Natuur- en Vogelwacht Schouwen-Duiveland, de vlinder- en libelleninventarisatie hebben georganiseerd en uitgevoerd.

Doelstellingen

De doelstelling van de telling was tweeledig. Ten eerste wilden we graag weten hoe het ervoor staat met vlinders en libellen, welke soorten er voorkomen en in welke aantallen. Omdat een dergelijke telling nog niet eerder is uitgevoerd op en rond de golfbaan, moet de telling worden gezien als een nulmeting. Op basis van de resultaten hoopten we wellicht aanbevelingen te kunnen doen om de leefomstandigheden voor vlinders- en libellen te verbeteren.

De tweede doelstelling was het vergroten van bewustwording bij spelers, bewoners en de omgeving van de natuurwaarden van het park en de wenselijkheid om daarin samen op te trekken. Ondanks dat bewoners van Park Grevelingenhout en de golfclub los van elkaar staan en feitelijk alleen burens zijn, zijn ze op het gebied van de natuur nauw met elkaar verbonden en hebben ze wederzijds voordeel van elkaar: bewoners kijken allemaal uit op het prachtige park en golfspelers zien hun baan omlijst door fraai aangelegde tuinen. Voor vogels, insecten en andere dieren bestaat die scheiding natuurlijk niet en vormen park en club één geheel.

Aanpak

Die laatste gedachte wilden we terug laten komen in de aanpak. Ook het gegeven dat op de golfbaan uiteraard veel wordt gemaaid ten behoeve van het spel en het te verwachten is dat er daarom, ondanks de ruigtegebieden, minder ruimte is voor vlinders, maakte het noodzakelijk ook tuinen van bewoners bij de telling te betrekken. Daartoe zijn alle bewoners via de beheerder van de Vereniging van Eigenaren Stichting Grevelingenhout Park aangeschreven met het verzoek hun tuin te mogen betreden. 19 Bewoners hebben daarop positief gereageerd, dat is ongeveer 10%.

Op de golfbaan hebben we in overleg met Bert Kok drie plots geselecteerd: een grasperceel, een waterperceel en een bosperceel. Het grasperceel is op hole 10 langs de Oudendijk. We hadden zo zicht op het gras van de golfbaan en op het niet gemaaid stuk dijk aan de andere kant van de sloot, ook wel 'Bloemendijk' genoemd. Het waterperceel ligt aan hole 13 en het bosperceel tussen hole 14 en hole 18.

We wilden drie keer tellen, één keer in mei, één keer in augustus en één keer in september. Omdat een telling slechts mogelijk is bij geschikte weersomstandigheden (minimaal 19 graden, zonnig, weinig wind) werden de deelnemers steeds kort van tevoren over de datum van tellen geïnformeerd, zodat zij niet onverwacht vreemde mensen in hun tuin zouden kunnen aantreffen.

Vooraf is een tellijst gemaakt met mogelijk aan te treffen soorten vlinders en libellen per huisnummer en per plot. Na afloop is de deelnemers een zakje zaden van planten met bloemen die vlinders aantrekken aangeboden, als dank voor hun deelname en voor het in de tellers gestelde vertrouwen. Het zadenmengsel is ondersteund door de Vlinderstichting en gesponsord door Natuur- en Vogelwacht Schouwen-Duiveland.

Bruinrode Heidelibel

Resultaten

Uiteindelijk is twee keer geteld, op 28 juni 2019 en op 30 augustus 2019. De tellijsten zijn opgenomen als bijlagen 1 en 2. Een derde keer is dit jaar niet haalbaar gebleken door de combinatie van beschikbaarheid van de tellers enerzijds en de weersomstandigheden anderzijds.

Op 28 juni werden in tuinen 65 exemplaren van 7 soorten aangetroffen, op de golfbaanplots 46 exemplaren van 7 soorten. 'Witje spec' is geen aparte soort, maar dit is de notatie van een Witje waarvan niet kon worden vastgesteld of het een Klein Geaderd Witje, Klein Koolwitje of Groot Koolwitje was. 'Spec' is de afkorting van specimen, oftewel exemplaar. Omdat er drie soorten zowel op de golfbaan als in de tuinen voorkwamen, zijn die dag 11 verschillende soorten waargenomen, 111 exemplaren totaal.

Op 30 augustus werden in tuinen 14 soorten vertegenwoordigd door 136 exemplaren, op de golfbaan 9 soorten door 48 exemplaren. 'Witje spec' is uiteraard weer niet als aparte soort meegeteld in het aantal soorten, wel in het aantal exemplaren. Heidelibel spec is wel als aparte soort opgenomen omdat er veel soorten Heidelibellen bestaan met soms subtiele verschillen. Het is dus zeer wel mogelijk dat naast de Bruinrode Heidelibel een andere Heidelibel aanwezig was. Door een overlap van 6 soorten zijn die dag 17 verschillende soorten vastgesteld met in totaal 184 exemplaren.

Bijzondere waarneming was de Kolibrievlinder, die niet op de tellijst stond omdat het een nachtvlinder is die overdag actief kan zijn. De Grote Keizerlibel is niet door de tellers waargenomen, wel door een bewoner maar toch opgenomen in de lijst. Deze libel is territoriaal en verdraagt geen andere exemplaren, wat de verklaring kan zijn van het lage aantal.

De totalen voor beide dagen zijn 295 individuen binnen 23 soorten. De totalen per soort zijn opgenomen in bijlage 3.

Conclusie

Wat zeggen deze cijfers nu? Zoals al eerder is aangegeven, is dit jaar voor het eerst geteld op Grevelingenhout. Er kan dus niets gezegd worden over trends of ontwikkelingen. Die zullen blijken als de telling met zekere regelmaat wordt herhaald. Een telling is altijd een momentopname, herhaling enkele uren later zou weer andere gegevens opleveren. Wel is de indruk van de waarnemers dat zowel het aantal soorten als het aantal exemplaren tegenvalt. Het Icarusblauwtje, de Kleine Vuurvlinder, de Kleine Vos, de Gehakkelde Aurelia, het Hooibeestje en de Kleine Roodoogjuffer zijn maar één keer gezien en sommige soorten zoals de Citroenvlinder helemaal niet. Opgemerkt moet worden dat de telling niet compleet was omdat de derde telling niet heeft kunnen plaatsvinden. In het voorjaar is eveneens niet geteld. De telling was dan ook geen volledige nulmeting maar is wel een mooie eerste aanzet om inzicht te krijgen in het voorkomen van soorten.

Aanbevelingen

Vlinders hebben nectar als voedsel nodig. Daarom is het belangrijk om het hele jaar door bloeiende planten in de tuin of op het park te hebben. Variatie in bloemen biedt meer mogelijkheden dan slechts één of enkele soorten bloemen. Bloeiende planten die staan in het zonlicht en uit de wind geven vlinders tevens de gelegenheid om op te warmen.

Voor het voortbestaan van vlinders zijn 'waardplanten' echter net zo belangrijk. Dat zijn planten waarop de eitjes worden afgezet en waarvan de rupsen eten. Iedere soort vlinder heeft zijn eigen waardplant. Klimop, hulst en kattenstaart zijn goed voor het Boomblauwtje, rolklaver in het gras is goed voor het Icarusblauwtje en brandnetels voor de Kleine Vos, Dagpauwoog en Gehakelde Aurelia. Zandoogjes hebben grassen nodig en zullen zich dus in minder vaak gemaaid gras en in ruigte thuis voelen. Hoekjes en plaatsen in tuinen of op het park waar 'onkruid' mag blijven staan en het gras niet vaak wordt gemaaid, zijn dus van groot belang voor vlinders.

Tot slot is het voor de niet-trekkende soorten vlinders van belang dat zij in de winter beschutting kunnen vinden tegen regen of kou. Daarom kunnen uitgebloeide planten beter in de winter blijven staan en tuinen niet al te netjes zijn aangeharkt.

Kolibriev�inder

Niet geheel onverwacht kwamen op de golfbaan bijna alle vlinders en libellen voor langs de Bloemendijk en nauwelijks op de golfbaan zelf, zoals te zien is op de tellijsten in de bijlagen. Hier is dus nog wel wat te winnen. Op de golfbaan worden de ruigtegebieden één keer per jaar gemaaid, er is dus sprake van eenjarige ruigte. In het belang van vlinders is het aan te bevelen om de ruigtes in drieën te maaien: het eerste jaar 1/3, het tweede jaar de volgende 1/3 en het laatste jaar de laatste 1/3. Zo is het hele stuk in drie jaar tijd gemaaid. Dit is voldoende om te voorkomen dat er struiken opkomen. Voor vlinders is het voldoende om te kunnen overwinteren. Inmiddels is besloten om de ruigtes volgens de sinus-methode te maaien, een variant op bovengenoemd maaibeleid. Dat is goed nieuws voor de biodiversiteit op de golfbaan!

Voor libellen zijn natuurlijke oevers belangrijk, daar zij in ondiep water en moerassige stukjes hun eitjes leggen en voedsel zoeken. Veel van de tuinen in Park Grevelingenhout liggen aan het water en op de golfbaan zijn diverse waterpartijen en sloten. Die bieden zeker mogelijkheden om vlinders en libellen te helpen. Dit belang is een extra ondersteuning voor het al ingezette beleid op de golfbaan om harde oevers geleidelijk aan te vervangen voor natuurlijke oevers.

Hoe nu verder

De welwillende deelname van de bewoners en de medewerking vanuit de golfclub hebben wij als zeer prettig ervaren. Dat draagt ertoe bij dat we verder willen met de vlinder- en libelleninventarisatie.

In aansluiting op vlinder- en libellentellingen elders op het eiland die om het jaar plaatsvinden, willen wij ook op Grevelingenhout één keer in twee jaar tellen. De eerstvolgende telling zal dus in 2021 worden uitgevoerd. Als dit om het jaar gebeurt, geeft dat voldoende inzicht in ontwikkelingen en kunnen in het tussenliggende jaar weer andere gebieden worden geteld.

De telling zoals nu is georganiseerd, nam per keer vijf uur in beslag. Dat hebben wij als lang ervaren. Meestal duurt een telling maximaal twee uur. Het aantal tellingen was mede daarom gering. We gaan dus op zoek naar een andere vorm, waarbij we per jaar vaker tellen maar dit per keer minder tijd kost. Mogelijk dat we daarbij de hulp zullen vragen van bewoners. Uiteraard zullen zij daarover t.z.t. worden geïnformeerd.

Hugo van der Wal en Titia Kroon, november 2019

Bijlage 3

totalen 2019

	28-6-2019	28-6-2019	28-6-2019	30-8-2019	30-8-2019	30-8-2019	28-6,30-8
	golfsbaan	tuinen	totaal	golfsbaan	tuinen	totaal	totaal
Klein geaderd Witje	1		1		1	1	2
Klein Koolwitje	3	9	12	21	32	53	65
Witje spec		6	6	2		2	8
Groot Koolwitje			0		7	7	7
Icarusblauwtje			0	1		1	1
Boomblauwtje			0		5	5	5
Bruinblauwtje				3		3	3
Kleine Vuurvlinder				1		1	1
Kleine Vos	1		1			0	1
Atalanta	5	10	15	6	43	49	64
Dagpauwoog			0		9	9	9
Distelvinder	14	9	23	0	13	13	36
Gehakkelde Aurelia		1	1			0	1
Bont Zandoogje			0	1	8	9	9
Bruin Zandoogje	21		21			0	21
Hooibeestje	1		1			0	1
Kolibrievlinder			0		1	1	1
Lantaamtje		14	14		5	5	19
Azuurjuffer		11	11			0	11
Kleine Roodoogjuffer		5	5			0	5
Paardenbijter			0	7	5	5	12
Grote Keizerlibel			0		1	1	1
Heidelibel spec			0	5	5	10	10
Bruinrode Heidelibel			0	1	1	2	2
	46	65	111	48	136	184	295